

А.О. Бурдуланюк, к.с.-г.н., доцент кафедри захисту рослин СНАУ
Мисник Я.С., студент 1 курсу спеціальності «Захист і карантин рослин»
ОС Магістр

АМБРОЗІЯ ПОЛИНОЛИСТА – НЕБЕЗПЕЧНИЙ КАРАНТИННИЙ БУР'ЯН СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Для будь якої держави важливою є фітосанітарна безпека, що означає захищеність її території від ризиків, які виникають в результаті проникнення, розповсюдження та масового розмноження карантинних та інших небезпечних шкідливих організмів, в тому числі бур'янів. Основне питання успішної реалізації безпеки України у сфері фітосанітарії, є попередження проникнення та розповсюдження на території нашої держави карантинних та інших небезпечних шкідливих організмів, їх локалізація і ліквідація, створення ефективної системи управління фітосанітарними ризиками, а при необхідності впровадження карантинних режимів, організація ефективної системи захисту при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Останні роки збільшилися торгівельні потоки між Україною та країнами Євросоюзу, Азії, Африки. Це з одного боку сприяє економічному розвитку країни, а з іншого створює потенційну небезпеку ввезення карантинних збудників хвороб рослин, шкідників та бур'янів. Це особливо стосується організмів, що потрапляють в Україну з імпортованими вантажами, і стосовно яких не встановлено статус карантинного, а також не визначено шкодочинність для рослинних ресурсів України. Це потребує оцінки небезпеки чужинних видів шкідливих організмів для окремої території нашої країни, їх економічного та сільськогосподарського значення, тому дослідження в цьому напрямку є актуальними.

Амброзія полинолиста – дуже небезпечний карантинний бур'ян Сумської області, який за короткий період може завдавати значних економічних збитків. Досвід виробників сільськогосподарської продукції свідчить, що амброзія полинолиста має високу репродуктивну здатність та екологічну пластичність, відрізняється потужною конкурентною спроможністю після проникнення на незаселені території, швидко та успішно адаптується.

Виклад основного матеріалу досліджень. Згідно списку карантинних організмів, обмежено поширених в Україні (А-2), на території Сумської області поширені карантинні організми с.-г. культур: американський білий метелик (АБМ), золотиста картопляна нематода, амброзія полинолиста.

Амброзія полинолиста (*Ambrósia artemisiifolia*) виявлена в 17 районах Сумської області: (Сумський, Білопільський, Буринський, Краснопільський, Великописарівський, Глухівський, Конотопський, Кролевецький, Лебединський, Липоводолинський, Недригайлівський, Охтирський,

Путивльський, Шосткинський, Роменський, Тростянецький, Ямпільський), в 168 населених пунктах, на площі 1282,46 га.

За зовнішніми ознаками амброзія полинолиста нагадує полин звичайний (*Artemisia vulgaris* L.). На цю схожість вказує видова назва - полинолиста. Батьківщиною амброзії полинолистої є Північна Америка. В Україні цей бур'ян вперше було виявлено в 1914 році в с. Кудашівка Дніпропетровської області. Після 50-х років ХХ ст. амброзія почала активно поширюватися у північному і західному напрямках України. По зовнішньому вигляду нагадує полин звичайний. Рослина засмічує всі польові культури (особливо ярі зернові і просапні), плодові, овочеві, виноград, пасовища, зарості чагарників. Амброзія сильно пригнічує рослини та виносить з ґрунту дуже велику кількість поживних речовин, розвиваючи потужну надземну масу й кореневу систему. Крім конкуренції за вологу й елементи живлення, амброзія впливає алелопатично активними речовинами, як на проростання насіння, так і на ріст культурних рослин. При цьому врожайність культур значно знижується. Також, при збиранні врожаю засмічених пізньостиглих культур (соняшнику, коноплі, люцерни, насінники овочевих), у нього потрапляє насіння амброзії, яке важко відокремити. Необхідні додаткові фінансові витрати на очищення насінневого матеріалу. При засміченні посівів багаторічних і однорічних трав на зелений корм, якість корму знижується. У рослинах амброзії полинолистої утворюється 0,10-0,15% (стосовно сирової маси) гірких речовин і ефірних масел. При згодовуванні корму з амброзією коровам, смак молока стає гірким.

Пилок амброзії викликає у людей амброзійний поліноз. У період цвітіння від цього захворювання страждає величезна кількість населення. Люди втрачають працездатність, опухає слизова оболонка верхніх дихальних шляхів та очей, з'являється нежить і слезотеча, розвивається астма.

Від материнської рослини насіння може переноситися на значні відстані з водними потоками (талими водами навесні, по струмках, ярах, річках). Насіння тримається на поверхні води, тому що в ньому є повітряний мішок між сім'янкою й оплодом, поверхня оплодня має гідрофобні властивості й довго не розмокає. Розповсюдженню бур'яну сприяють: вітер, птахи, транспорт (колеса тракторів, автомашин, і інших транспортних засобів), а також взуття людей. Насіння *A.artemisiifolia* може потрапити в регіони з вітчизняним і імпортом насінним і продовольчим зерном, продуктами переробки зерна, відходами від переробки насіння сільськогосподарських культур, із силосом, сіном, соломою, з підстилкою у вантажних автомобілях, з розсадою, та ін.

Висновки. Амброзія полинолиста є небезпечним карантинним бур'яном с.-г. культур. Для боротьби з ним застосовують агротехнічні, організаційні, хімічні, біологічні, карантинні, та інші методи. Карантинні спрямовані на локалізацію та ліквідацію вогнищ зараження в результаті виявлення в с.-г., лісових або інших угіддях. Для боротьби з амброзією проводять обстеження земельних угідь: схилів та узбіч доріг, територій станцій, пунктів ввезення, приймання, та використання засміченого матеріалу, а також прилеглих до них територій. При виявленні амброзії потрібно скошувати 3-4 рази за літо. На великих площах застосовують гербіциди.